

L'enèsim redescobriment de l'artista alemany

Beuys a Manresa

A principi de l'any que ve, el Centre d'Art Santa Mònica presentarà una exposició dedicada a Joseph Beuys (1921-1986) i a la seva obra *Manresa*. La mostra serà un nou intent d'apropar el país a una de les figures de l'art del segle XX aquí més desconegudes.

El 15 de desembre de 1966, a la galeria Schmela de Düsseldorf, Joseph Beuys escenificava l'acció *Manresa*, una de les més conegudes de la seva obra. En aquell moment, ni la ciutat de Manresa ni Catalunya en general no sabien pas gaire qui era Beuys ni què volia dir que una de les seves creacions dugués el nom de la capital de Bages. Beuys, l'artista que més espai va ocupar en l'opinió pública després de la Segona Guerra Mundial a Europa i sobretot a Alemanya, era considerat ja aleshores des de punts de vista oposats. Segons qui en parlava, Beuys era un xarlatà o un geni. Un boig o l'Andy Warhol alemany.

Manresa va ser un dels exemples utilitzats per Beuys per explicar el seu concepte d'art ampli o extens, un concepte que, segons ell mateix, pretenia anar més enllà del *ready made* de Marcel Duchamp. Però així com Duchamp va fer baixar l'art del pedestal, el que pretenia Beuys era utilitzar-lo. Per Beuys, el concepte de l'art s'havia d'aplicar al treball de l'home. La música, la peça de teatre, les arts plàstiques, la filosofia, la religió i altres elements constituïen una unitat. Per Beuys, la creativitat era la ciència de la llibertat, l'art la via perquè els homes fossin lliures. Una de les seves frases més conegudes és "cada home és un artista". La concepció artística de Beuys, influïda pels seus coneixements científics, antropològics i històrics,

contradeïa de ple el concepte tradicional de l'art que relaciona l'obra única amb l'individu, l'artista. Però la seva mateixa excepcionalitat convertia Beuys, malgrat ell, en un artista, en una singularitat.

En l'acció *Manresa*, Beuys hi feia intervenir tres elements. L'element 1 era una mitja creu de feltre estintolada en una paret on hi havia dibuixada amb guix l'altra meitat de la creu. L'element 2 era una caixa de fusta plena d'objectes diversos: instruments elèctrics, una ambulància de joguina, el cor i les orelles d'una llebre, etc., i sobre la caixa hi havia un plat amb un Crist fet de plastilina. Hi havia dos objectes més: un triangle de greix i un triangle de feltre. L'element 3 era només una pregunta "¿On és l'element 3?". Durant l'acció, el punt de partida era la mitja creu de

feltre, que per Beuys simbolitzava la pèrdua de la totalitat, de la unitat de l'home modern amb el seu entorn físic, històric, espiritual. L'element 2 simbolitzava la intuïció, un seguit d'objectes on què relacionaven forces físiques i místiques. Les dues formes triangulars de feltre i greix tenien la funció simbòlica de representar processos espirituals.

EL SOFRIMENT, LA TRANSFORMACIÓ

Però, ¿per què Beuys va anomenar *Manresa* aquesta obra? L'experiència manresana de Beuys té per base el fet que la ciutat havia estat l'escenari del naixement espiritual de Sant Ignasi de Loiola durant el recés que hi havia fet al 1522.

La fascinació de Beuys pel fundador de l'orde dels jesuïtes ve de la idea de la transformació interna i externa que sofrí Sant Ignasi i que Beuys considerà com un model a imitar.

Entre els anys 1955-57 Beuys va tenir un seguit de depressions, per esgotament físic. L'artista, que havia estat aviador de la Luftwaffe (exèrcit de l'aire hitlerià), arrossegava encara les seqüeles d'haver estat abatut cinc vegades durant la guerra. Durant l'estada de repòs que va fer a la casa de camp dels seus amics van der Grinten, Beuys s'enfrontà a la depressió i alhora al seu futur artístic.

La idea de transformació, que Beuys va

Beuys va ser l'artista més popular i controvertit després de la Segona Guerra Mundial.

ARXIU

representar en part a *Manresa*, va dur-lo, al final dels 50, a iniciar contactes amb els dadaistes i, a continuació, amb el moviment Fluxus, una mena de germà europeu dels *happenings* anglo-saxons. L'inici de la seva col·laboració en accions de Fluxus va coincidir amb la seva entrada a l'acadèmia de Belles Arts de Düsseldorf com a professor d'escultura. Aquesta nova etapa també representa per a Beuys, que accepta un paper en l'esfera pública, l'assumpció del seu passat lligat a l'exèrcit nazi i el principi de la superació d'aquest passat. L'evolució de Beuys, un cop encarrilada la producció artística, és paral·lela a la d'Alemanya, el país que des de la vergonya més pregonada després de la derrota militar i la divisió territorial, reprèn la seva reconstrucció, la segona en un mateix segle.

L'etapa del Beuys professor a l'Acadèmia de Belles Arts de Düsseldorf va contribuir en certa mesura a forjar el mite Beuys entre les noves generacions. Per altra banda, l'ensenyament era una part essencial en el concepte d'art ampliat de Beuys perquè significava la seva difusió. I va ser precisament la difusió del seu concepte d'art i de política artística que van enfrontar Beuys a l'Acadèmia. L'octubre del 1972, Beuys i 80 persones més ocupaven la secretaria de l'Acadèmia protestant contra el *numerus clausus*. L'Acadèmia va respondre despatxant Beuys, el professor insurrecte que es dedicava a acceptar els alumnes que no obtenien la plaça desitjada. De seguida sorgeix a tot el món una onada de protestes. Un seguit d'intel·lectuals responen en favor de Beuys: Böll, Handke, David Hockney. Però el procés pren vies judicials que enfilen el camí dels recursos i apel·lacions fins l'any 1978. Sis anys després, el tribunal sentenciava que l'acomiadament de Beuys era contrari a dret. Beuys havia guanyat. I la seva faceta de revolucionari havia deixat de fer ombra per sempre a la faceta de mestre.

BEUYS A CATALUNYA

Segons el jesuïta i estudiós de l'obra de Beuys, Friedhelm Mennekes, l'artista va visitar la ciutat de Manresa en 1966. Mennekes, que va pronunciar una conferència sobre el misticisme en l'obra de Beuys la setmana passada a la galeria Tristan Barbarà de Barcelona, sosté actualment que Joseph Beuys va visitar la ciutat de Manresa al mes d'agost d'aquest any. La seva teoria es basa sobretot en el testimoni de la dona de l'artista, Eva

Manresa és una de les obres més emblemàtiques de Beuys i paradigma de l'art ampli. ARXIU

Beuys. L'estudiós explica que Beuys va estar un sol dia a Manresa, una mena de visita llampec durant un viatge que feia pel sud de la península. Malgrat el testimoni d'Eva Beuys, no hi ha cap fotografia de Beuys a la ciutat. Els dubtes que encara envolten la relació entre l'artista i Manresa podran ser aclarits aviat, perquè per a la primeria de l'any que ve el departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya prepara una exposició dedicada a Beuys i Manresa al Centre d'Art Santa Mònica.

Pilar Parcerisas, manresana de naixement i comissària de la mostra, treballa actualment amb Friedhelm Mennekes. La

idea d'incorporar el país a l'exposició és una de les premisses de les quals parteix Parcerisas, que subratlla la idea de relació que sempre ha unit el Nord i el Sud en l'àmbit artístic "el Nord ve al Sud a buscar la llum".

Tret d'aquesta futura mostra a Santa Mònica i d'alguna presència escadussera a galeries, la figura i l'obra de Joseph Beuys han tingut una presència més aviat escassa al nostre país. La primera gran mostra sobre Beuys va ser l'exposició que la Fundació de la Caixa va presentar l'any 88 a Barcelona, amb el nom de *Beuys, punt de confluència*. La segona gran petjada de Beuys al nostre país va ser *Euràsia*, la mostra d'olis, aiguades i dibuixos de la col·lecció van der Grinten, present a la Fundació Miró de Barcelona l'any 1990. L'any passat, la Caixa d'Estalvis de les Balears, Sa Nostra, produïa una mostra, *Per profit a les ànimes*, de 75 dibuixos i desenes de fotografies de l'obra de Beuys. A aquest important però migrat panorama, només cal afegir-hi les dificultats amb què s'enfronta avui mateix l'anunciada exposició de Beuys i Manresa a Santa Mònica. El principal escull a superar és el procediment de trasllat d'obres des d'Alemanya. Els grans col·leccionistes alemanys d'obra de Beuys, gelosos del seu tresor, han establert limitacions al moviment d'obres després del desembre de l'any passat. Si, finalment, els dibuixos, els objectes i tota la documentació necessària arriben a Barcelona, aquesta mostra esdevindrà imprescindible perquè potser serà l'última

Xènia Bussé